

symposium

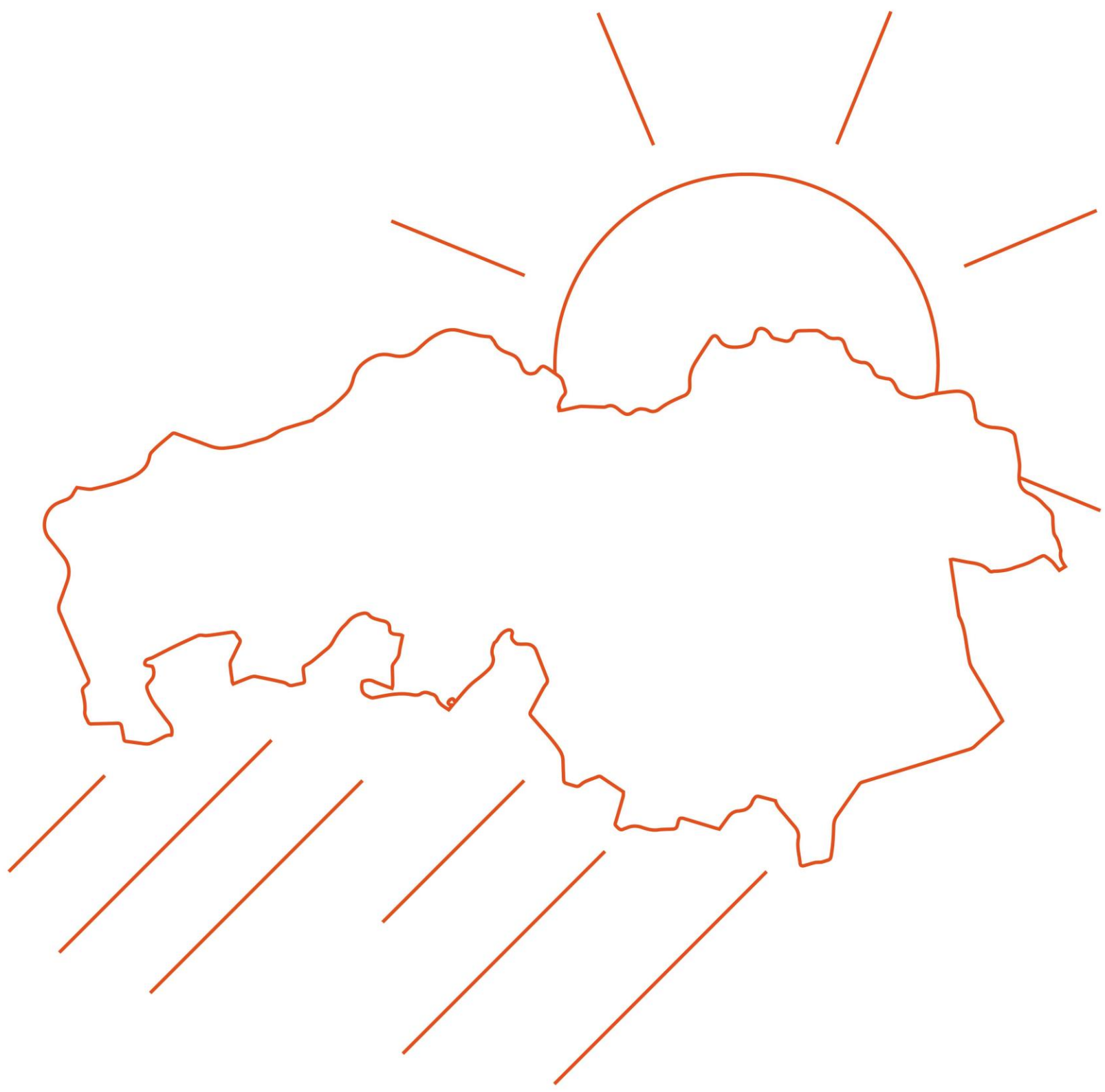
bodem breed

expertise
bodem en ondergrond

Samenhang tussen agrofood, vitale bodem en water

Provincie Noord-Brabant

Karla Niggebrugge

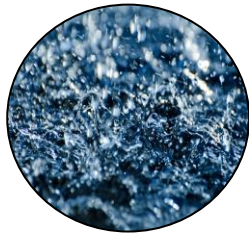

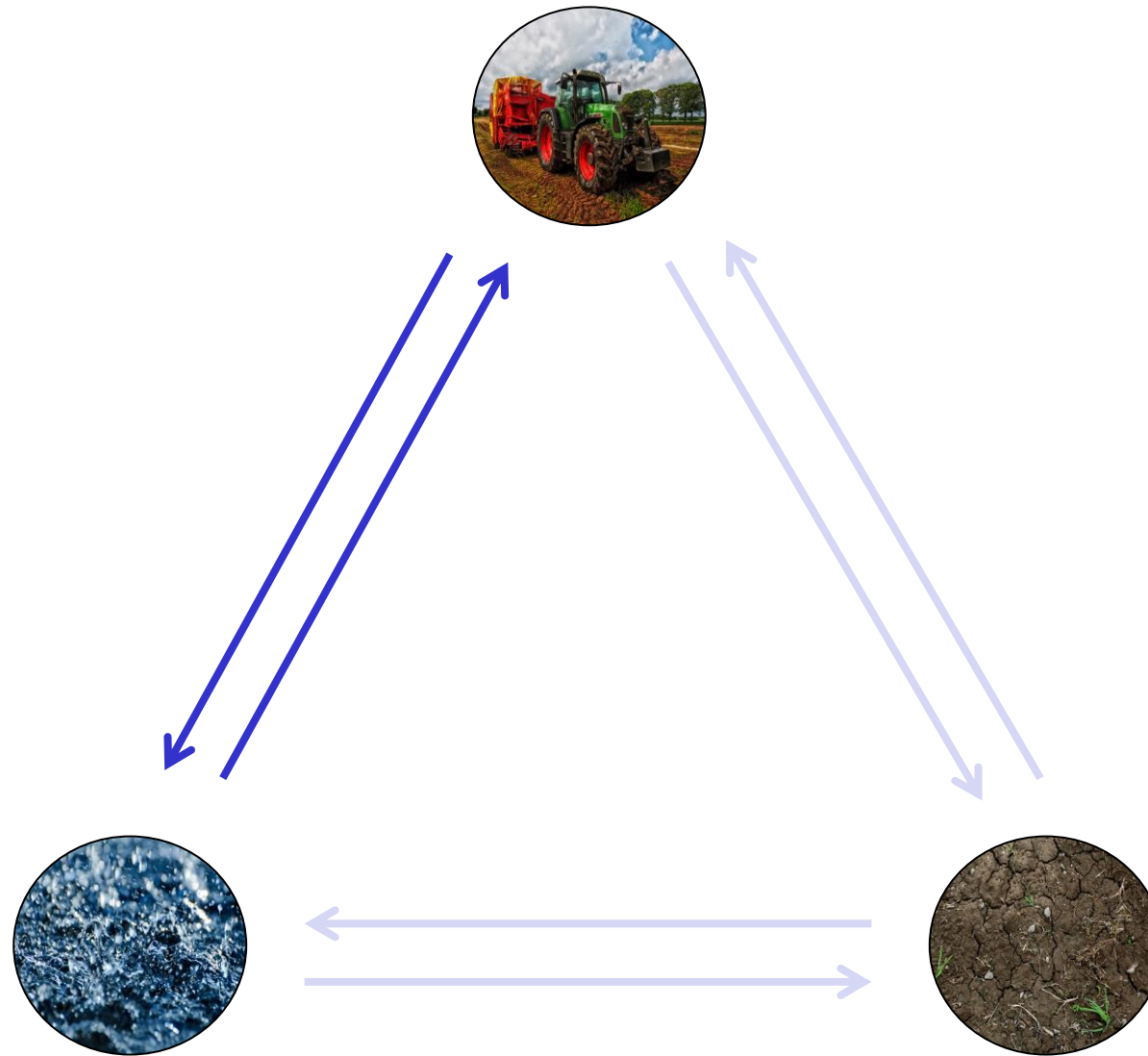

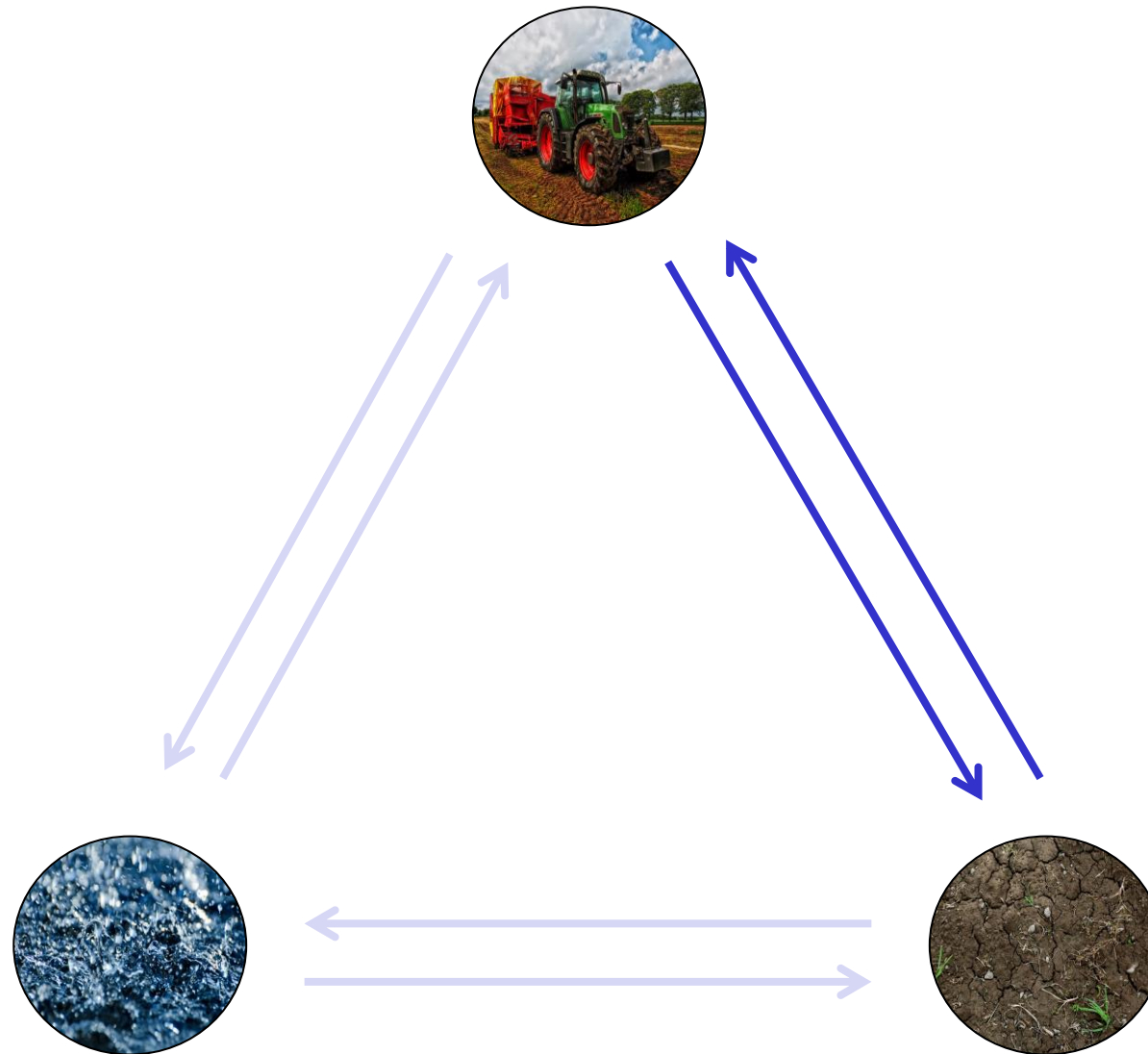

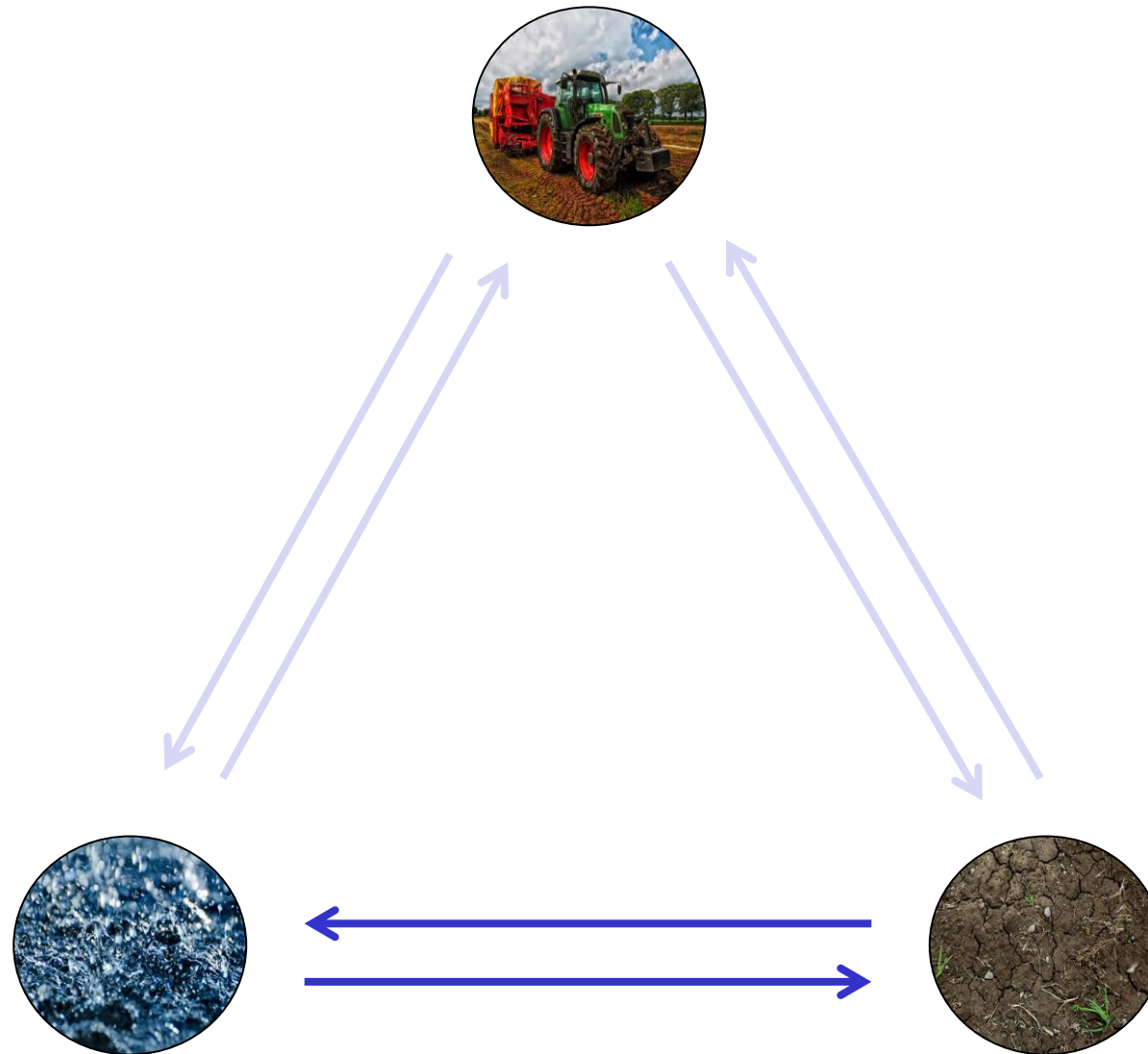

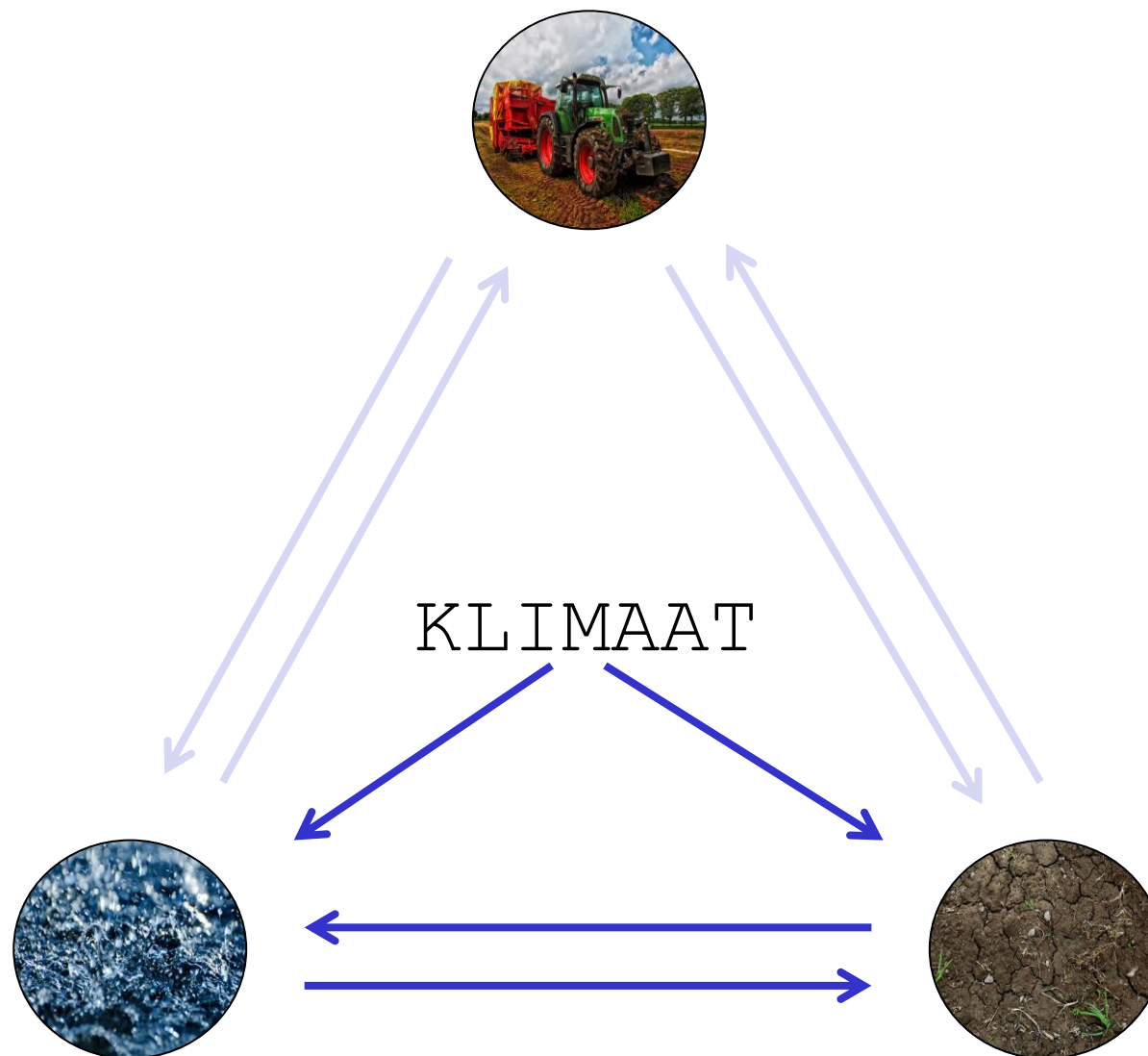

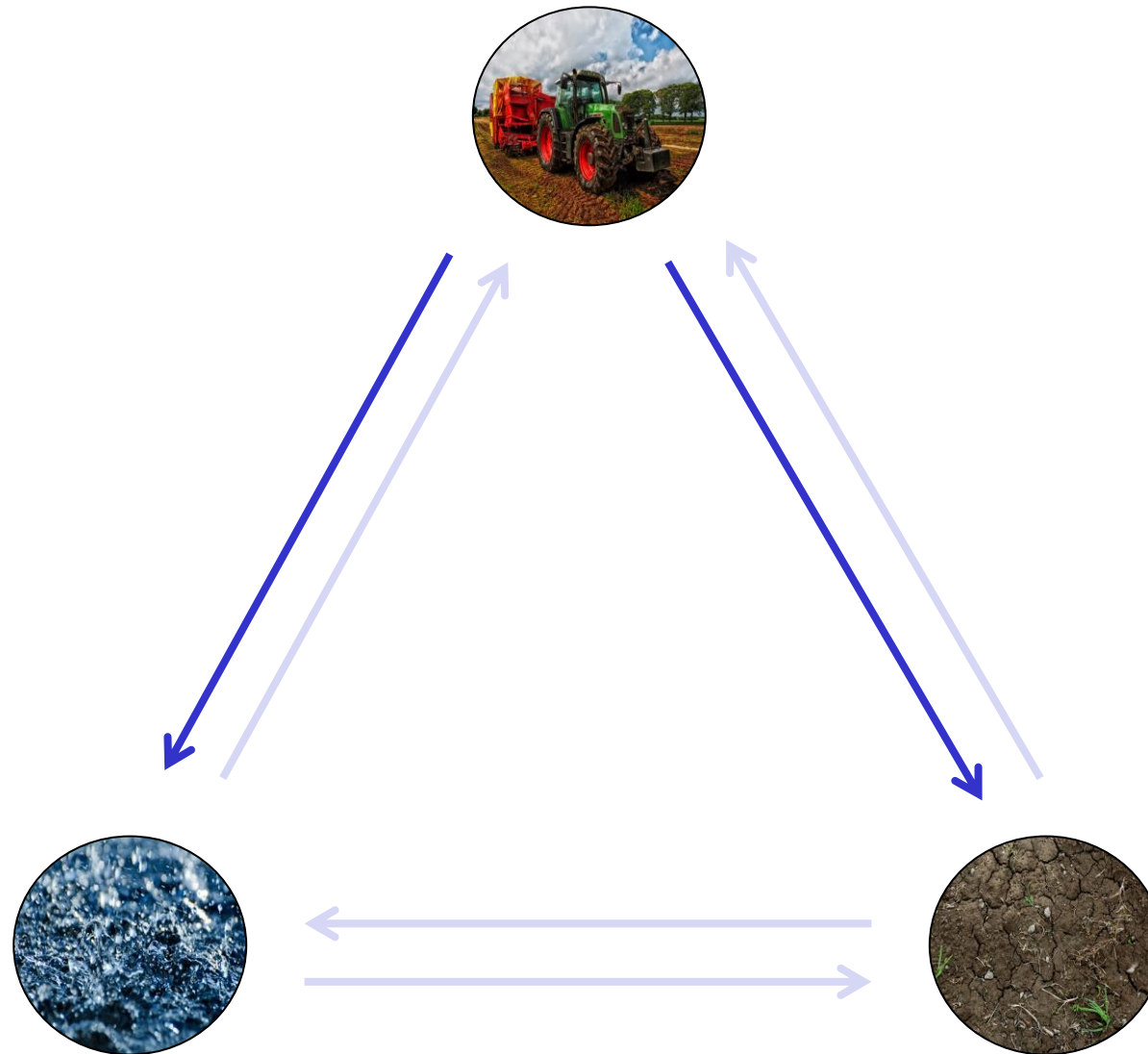

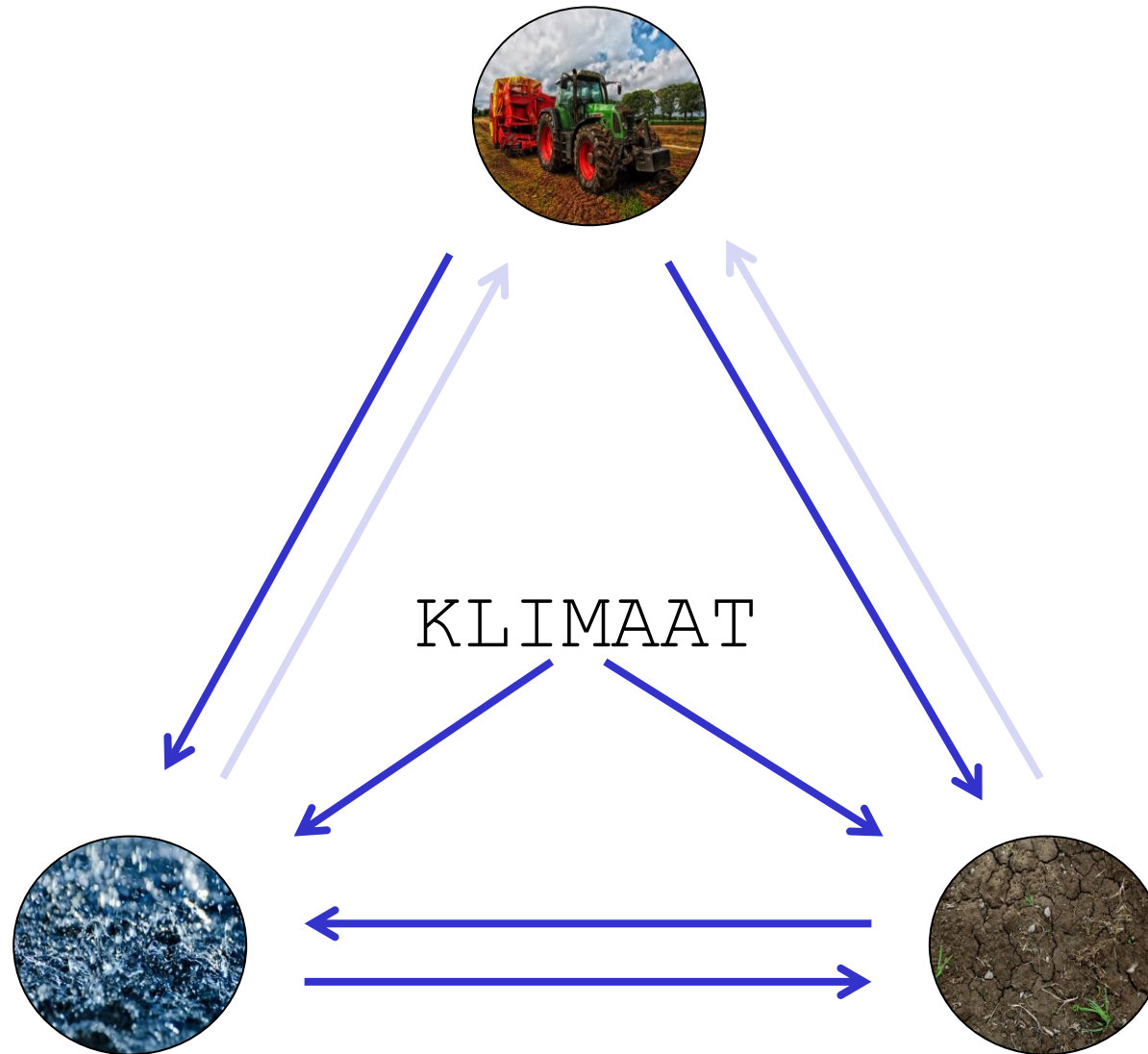

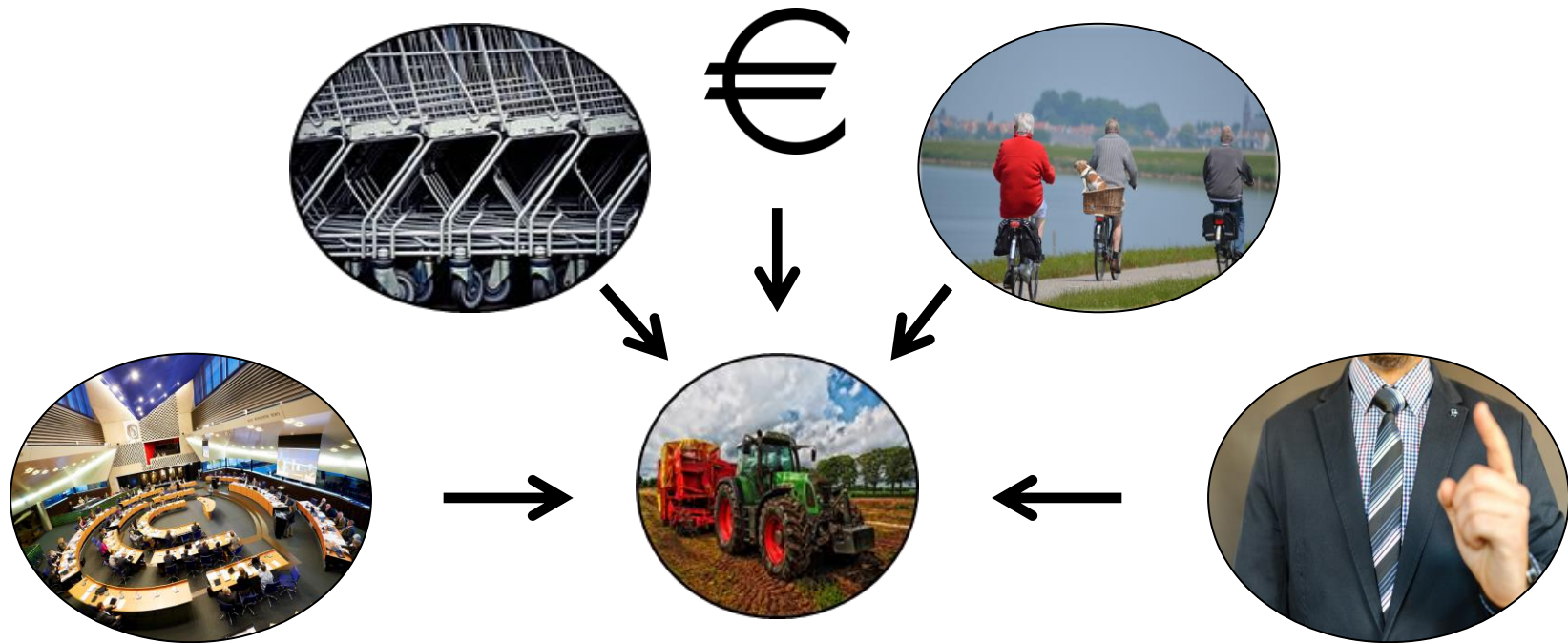

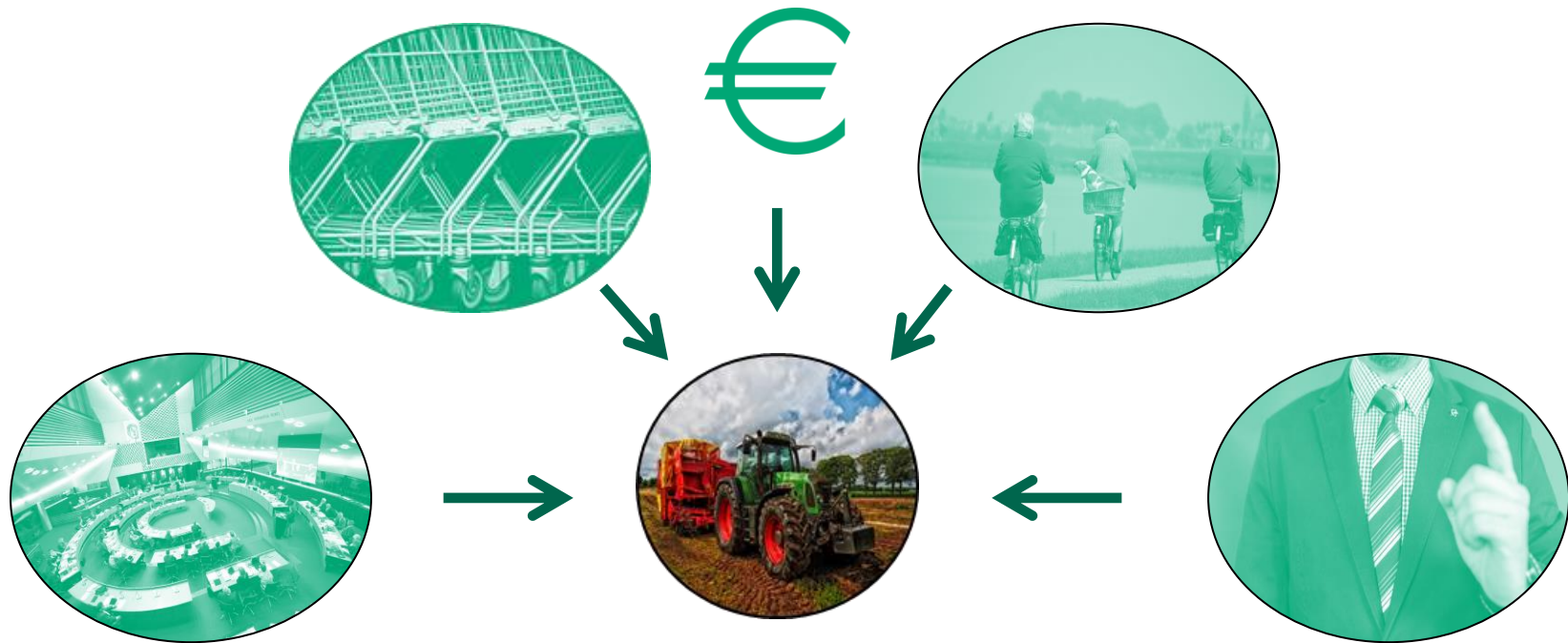

Het is hier heerlijk

Groetjes uit Den Bosch

symposium

bodem breed

expertise
bodem en ondergrond

Crosslinks tussen agrofood, vitale bodem en water

(S)Ken je sloot: Succesfactoren bij gebiedsontwikkeling

Ecologisch beheer van sloten

Wat is dat?

Waternet betaalt boeren voor ecologisch slootbeheer

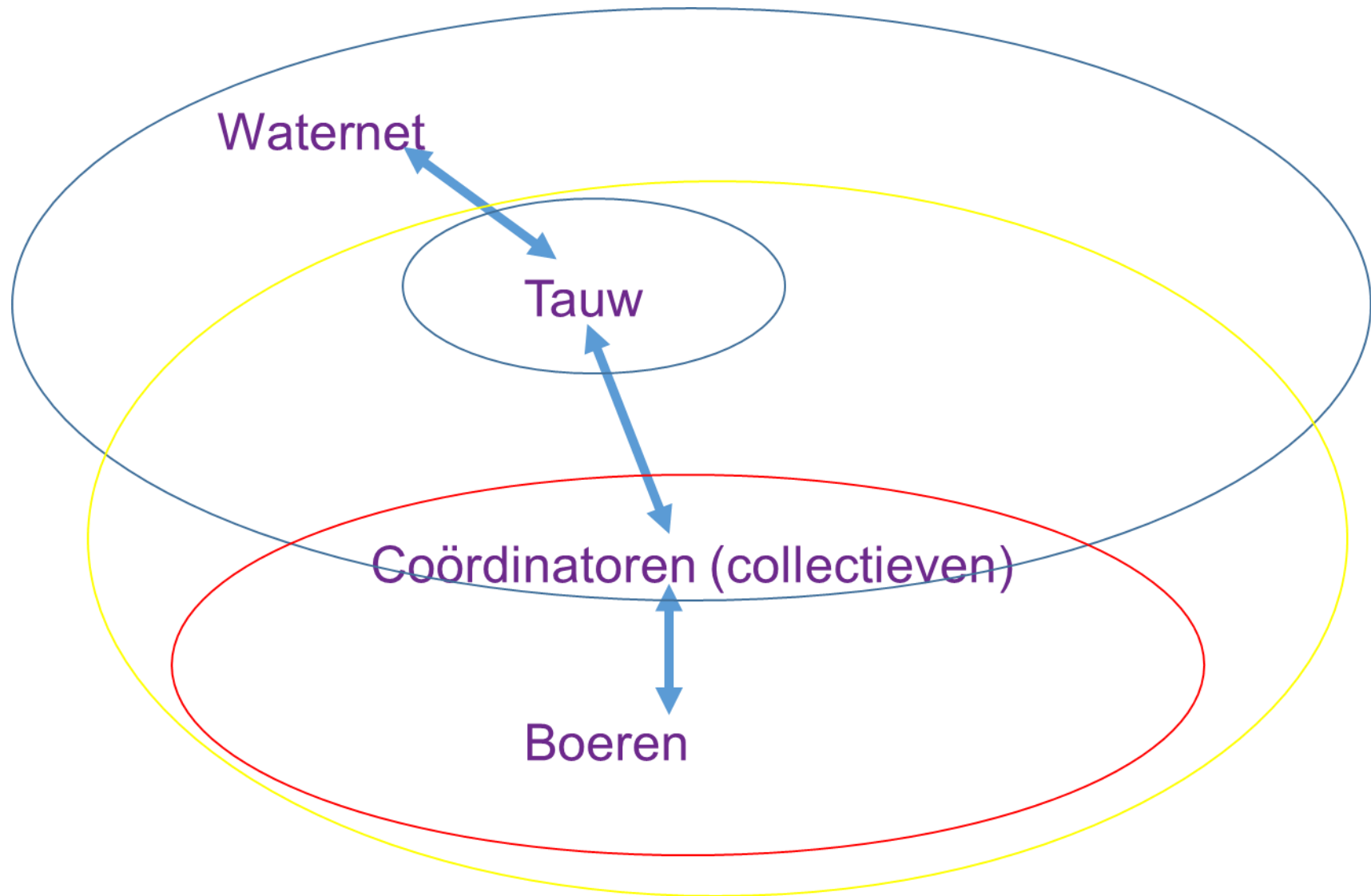
Maar wat levert het op?

En hoe betrekken we boeren bij het waterbeheer en hoe vergroten we de kennis?

Succesfactor 1: Goede organisatie

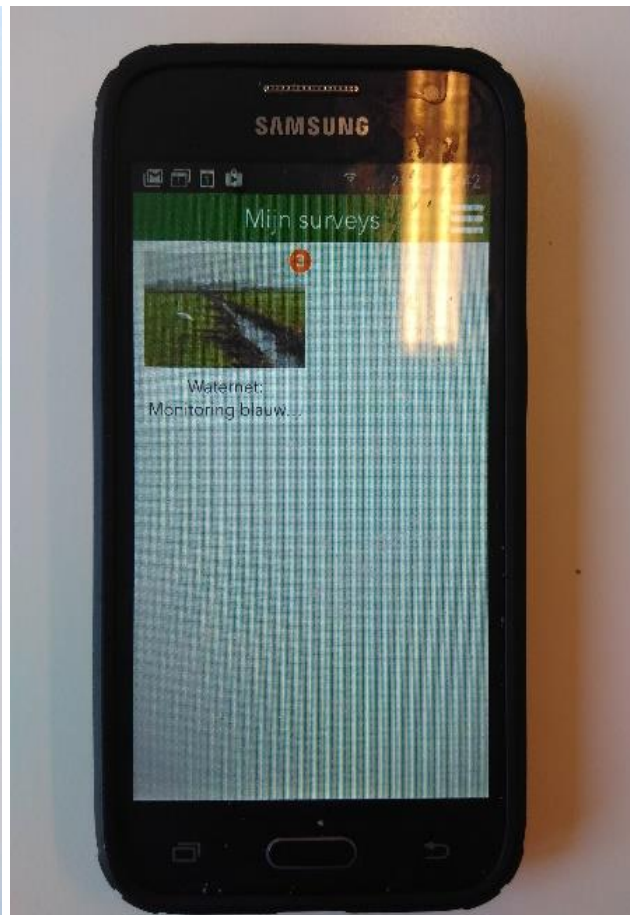

Succesfactor 2 Maak het leuk!

.Voorlichtings- en oefenavond op mooie locatie op goed tijdstip in het gebied.

Succesfactor 3: Maak het handig

Succesfactor 3: Maak het handig

.Handige hark - cadeautje

Succesfactor 4: Aandacht Trainingen in het veld

Succesfactor 4: Aandacht Aanvullende ondersteuning + helpdesk in juli

Succesfactor 4: aandacht Bellen (door coördinatoren)

Succesfactor 5: communicatie - Nieuwsbrieven

(S)Ken je sloot Nieuwsbrief 1

In 2016 zijn we, als agrarisch collectief in het beheergebied van het waterschap AGV, gestart met agrarisch waterbeheer (in het ANLB). Dit houdt in dat agrariërs hun sloten en/of slootkanten natuurvriendelijk beheren in ruil voor een financiële vergoeding.

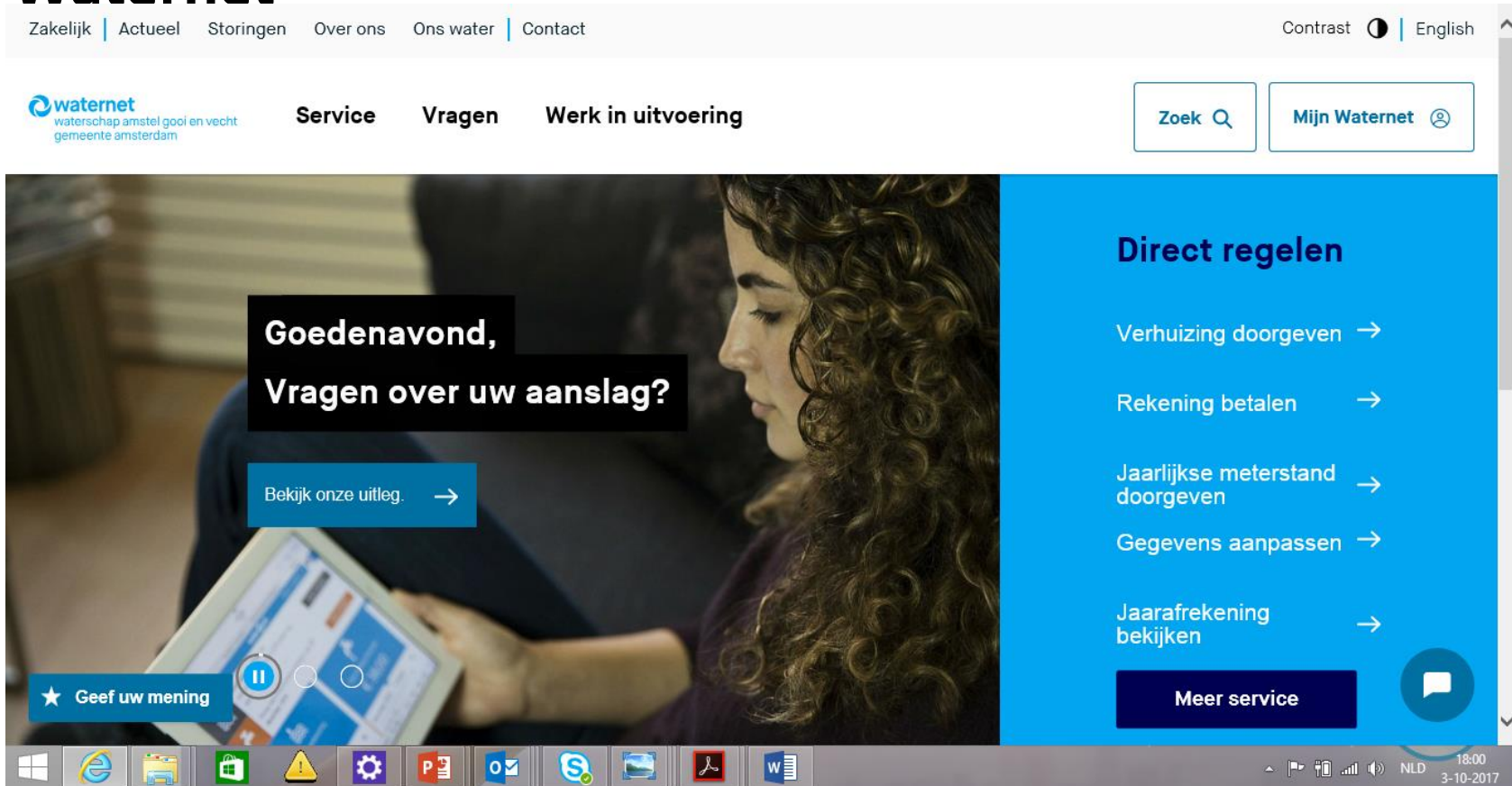
Waternet wil graag weten of dit werkt oftewel welke effecten hebben de maatregelen op het leven in de sloot? Daarbij zijn wij als agrariër nodig, omdat wij onze sloten het beste kennen. Bovendien is het ook leuk en interessant om te weten wat het natuurvriendelijk sloot- en slootkantbeheer in uw eigen sloten oplevert. Zijn het sloten om trots op te zijn of kan het nog veel beter?

Hoe meer boeren er aan het onderzoek mee doen, hoe beter we zicht krijgen op de effecten van sloot- en slootkantbeheer op de begroeiing met waterplanten. Onze deelname is dus van belang!

Waternet en adviesbureau Tauw hebben hiervoor het project '(S)ken je sloot' opgezet. In deze nieuwsbrief leest u hoe en wanneer u kunt bijdragen aan dit project.

Succesfactor 5: communicatie Website - Waternet

The screenshot shows the Waternet website interface. At the top, there is a navigation bar with links: Zakelijk, Actueel, Storingen, Over ons, Ons water, and Contact. On the right side of the navigation bar, there are links for Contrast and English. Below the navigation bar, there is a header section with the Waternet logo (waterschap amstel gooi en vecht gemeente amsterdam) and three main menu items: Service, Vragen, and Werk in uitvoering. To the right of the menu items are two buttons: Zoek and Mijn Waternet. The main content area features a large image of a woman with curly hair looking at a tablet. Overlaid on this image is a dark box with the text "Goedenavond, Vragen over uw aanslag?" and a blue button labeled "Bekijk onze uitleg." Below this, there is a blue button labeled "Geef uw mening" and a play button icon. To the right of the image, there is a blue sidebar with the heading "Direct regelen" and a list of services: Verhuizing doorgeven, Rekening betalen, Jaarlijkse meterstand doorgeven, Gegevens aanpassen, and Jaarafrekening bekijken. At the bottom of the sidebar is a dark blue button labeled "Meer service" and a speech bubble icon. The bottom of the screenshot shows a Windows taskbar with various application icons and a system tray on the right displaying the date and time (18:00, 3-10-2017).

Zakelijk | Actueel | Storingen | Over ons | Ons water | Contact

Contrast | English

waternet
waterschap amstel gooi en vecht
gemeente amsterdam

Service Vragen Werk in uitvoering

Zoek

Mijn Waternet

Goedenavond,
Vragen over uw aanslag?

Bekijk onze uitleg.

Geef uw mening

Direct regelen

Verhuizing doorgeven →

Rekening betalen →

Jaarlijkse meterstand doorgeven →

Gegevens aanpassen →

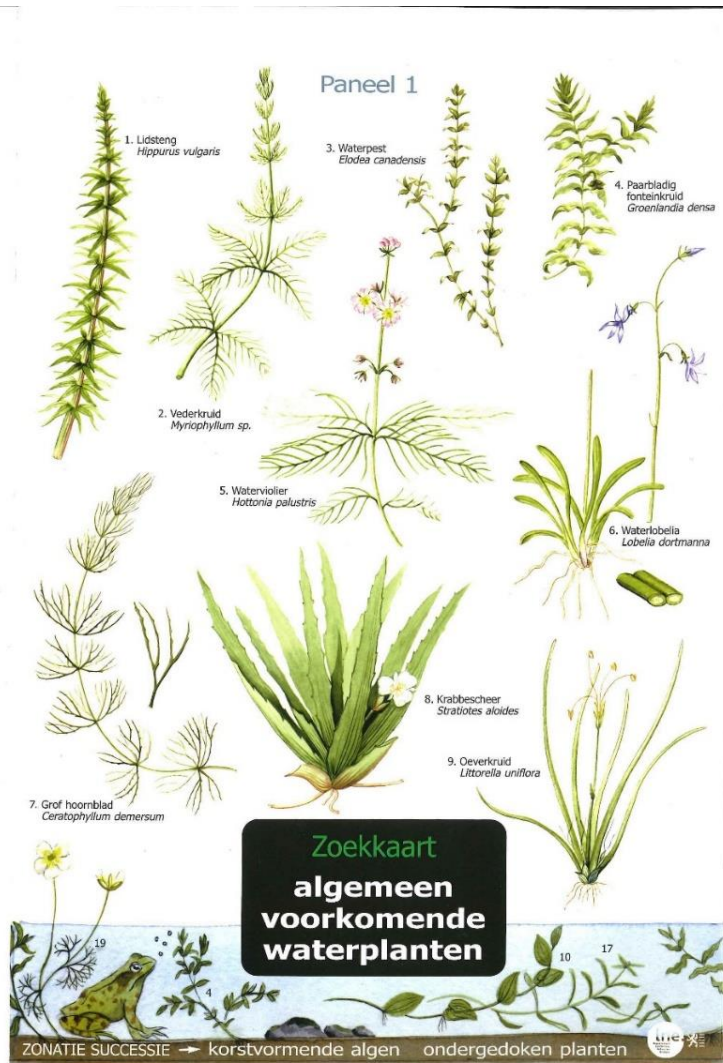
Jaarafrekening bekijken →

Meer service

Windows taskbar: 18:00, 3-10-2017

Succes – App-groep boeren

.Weet jij welke plantensoort dit is?

Succesfactor 6: leer van de boeren Evaluatie - enquête

Evaluatievragen (s)Ken je sloot 2017:

Voerde u de monitoring uit met of zonder beschrijving van de plantensoorten:

Met plantensoorten Zonder plantensoorten

Tijdsbesteding en tijdstip

Hoeveel tijd was u gemiddeld kwijt met de monitoring van één traject (één sloot) zonder beschrijving van plantensoorten ?

.. minuten

Was dat meer/minder dan verwacht?

Succesfactor 6: leer van de boeren Evaluatie - enquête

Evaluatievragen (s)Ken je sloot 2017:

Voerde u de monitoring uit met of zonder beschrijving van de
plantensoorten:

Met plantensoorten Zonder plantensoorten

Tijdsbesteding en tijdstip

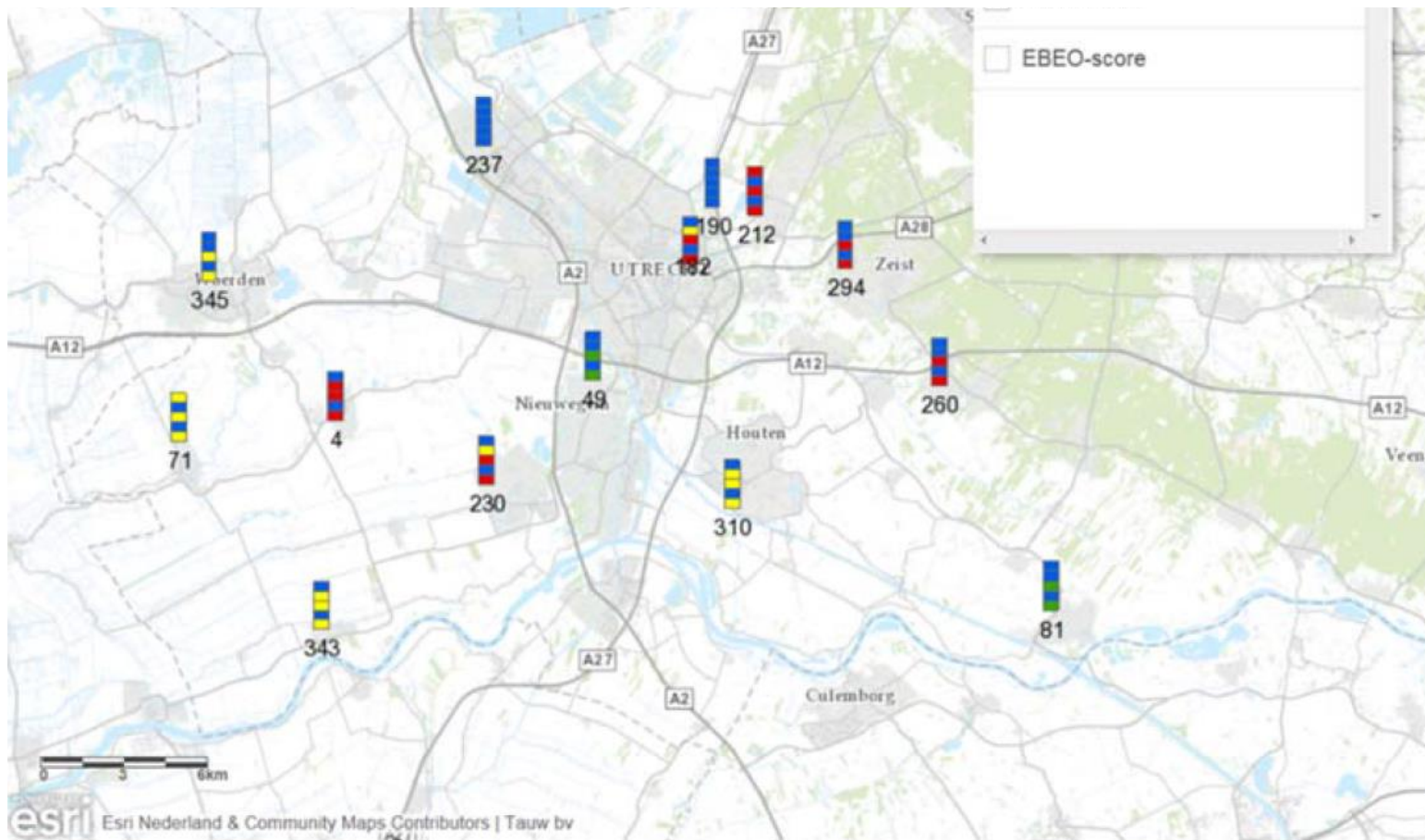
Hoeveel tijd was u gemiddeld kwijt met de monitoring van één
traject (één sloot) zonder beschrijving van plantensoorten ?

.. minuten

Was dat meer/minder dan verwacht?

Succesfactor 7: geef informatie terug -Analyse van de gegevens

•Hoe scoorden mijn sloten?

Succesfactor 8: Vergoedingen voor het monitoren

www.shutterstock.com · 240695623

Succesfactoren op een rij

- Organisatie – met mensen die al op het erf komen
- Maak het leuk
- Handige tools
- Aandacht: goede ondersteuning
- Passende communicatie
- Beloning in geld
- Beloning in informatie
- Leer van de boeren (evaluatie)

In 2018 vervolg – doelen:

- Meer boeren: door uitstraling in de regio
- Verbeterde app
- Meer kennis

Meer informatie over project en aanpak te verkrijgen via:

Joost van Schijndel

Joost.vanschijndel@tauw.com
06 11356234

Of direct bij:

Pim de Kwaadsteniet

Pim.dekwaadsteniet@tauw.com

Michiel Wilhelms

Michiel.wilhelms@tauw.com

symposium

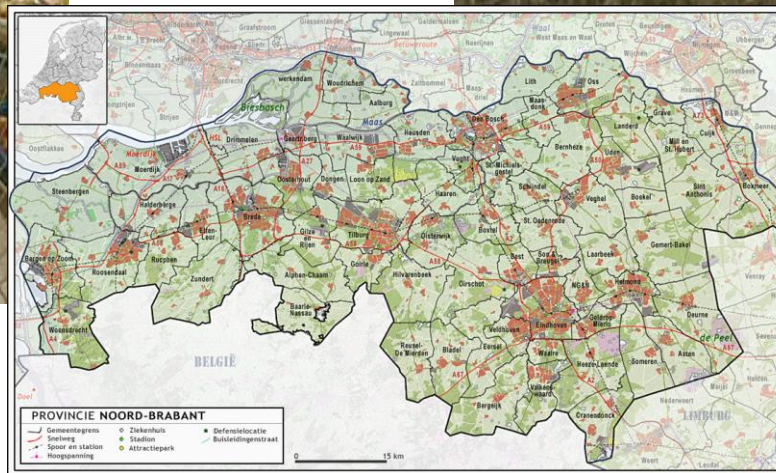
bodem breed

expertise
bodem en ondergrond

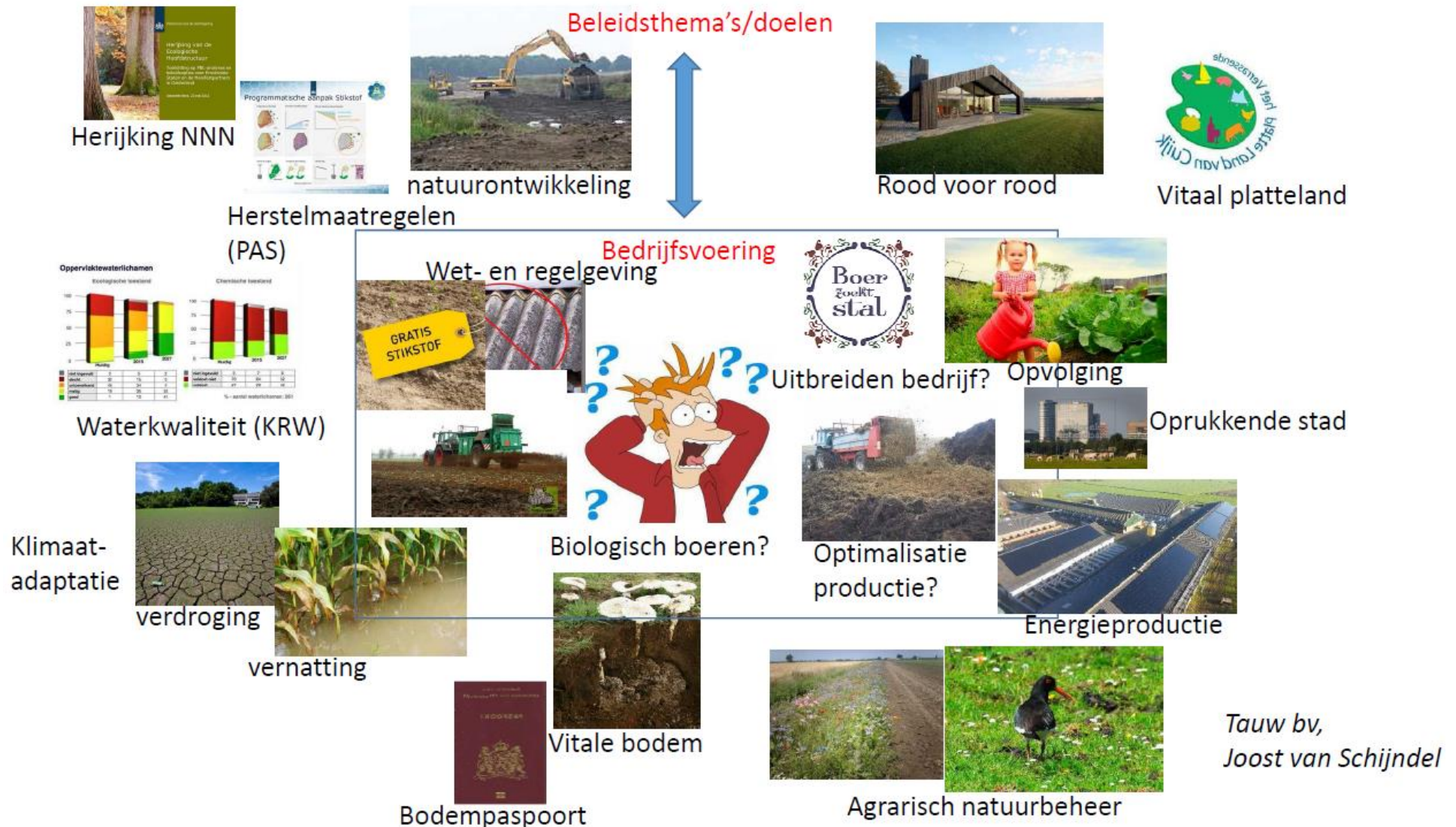
Crosslinks tussen agrofood, vitale bodem en water presentatie:

Een governancevraagstuk in het agrarisch gebied

Agrofood – water/milieu/natuur/klimaat

Boeren worden overvraagd

Governancevraagstuk:

op welke wijze verantwoordelijkheden neerleggen bij boeren?

. Hoe werk je samen?

Welke rol neemt provincie?

Wat heb je te bieden?

Mate en wijze van faciliteren?

Project: probleem concreet maken

Keukentafelgesprekken

Vraagstelling:

- 1) Waar loop je tegenaan bij de overheid?
- 2) Hoe verloopt de communicatie met de overheid?
- 3) Wat kan beter?

In totaal 9 gesprekken:

Bedrijf/plaats	Kenmerken
Melkveebedrijf, Enschede	140 koeien, twee melkrobots
Melkveebedrijf, Beek en Donk	85 melkkoeien en 75 stuks jongvee
Vleesveebedrijf, Enschede	60 koeien
Akkerbouw, Zevenbergschenhoek	suikerbieten, aardappelen, graan, ui, winterpenen en knolselderij
Tuinbouw, Den Bosch	preiplanten, aardbeiplanten en astilbes 4,5 ha glas, 40 ha vollegrond; 50% export
Tuinbouw, St Oedenrode	aardbeien, prei en frambozen 400 ha, ca 150 man personeel
Varkenshouderij, Valkenswaard	Te koop/ varkens -> paarden
Akkerbouw/loonbedrijf, Vessum	In 2003 500 zeugen -> akkerbouw + loonwerk (gewasbescherming/ bodemverbetering); 2 mensen in dienst
Weidevarkens en recreatie	100 zeugen -> weidevarkens (biologisch) Verkoop vlees en groepsaccommodatie

Wat viel ons op:

- *Inventief, innovatief en ondernemend*
- *Familiebedrijven: autonomie en gericht op lange termijn*
- *Zorg voor landelijk gebied: dé hulpbron van de boer*
- *Afgenomen invloed*

Waar lopen boeren tegenaan bij overheid?

- *Gebrek aan afstemming tussen overheden*
- *Gebrek aan afstemming wet- en regelgeving*
- *Subsidies ontoegankelijk*
- *Risico's worden afgewenteld*
- *Tegenwerking bij innovaties*

Voorbeeld: discrepantie mestwetgeving – compost

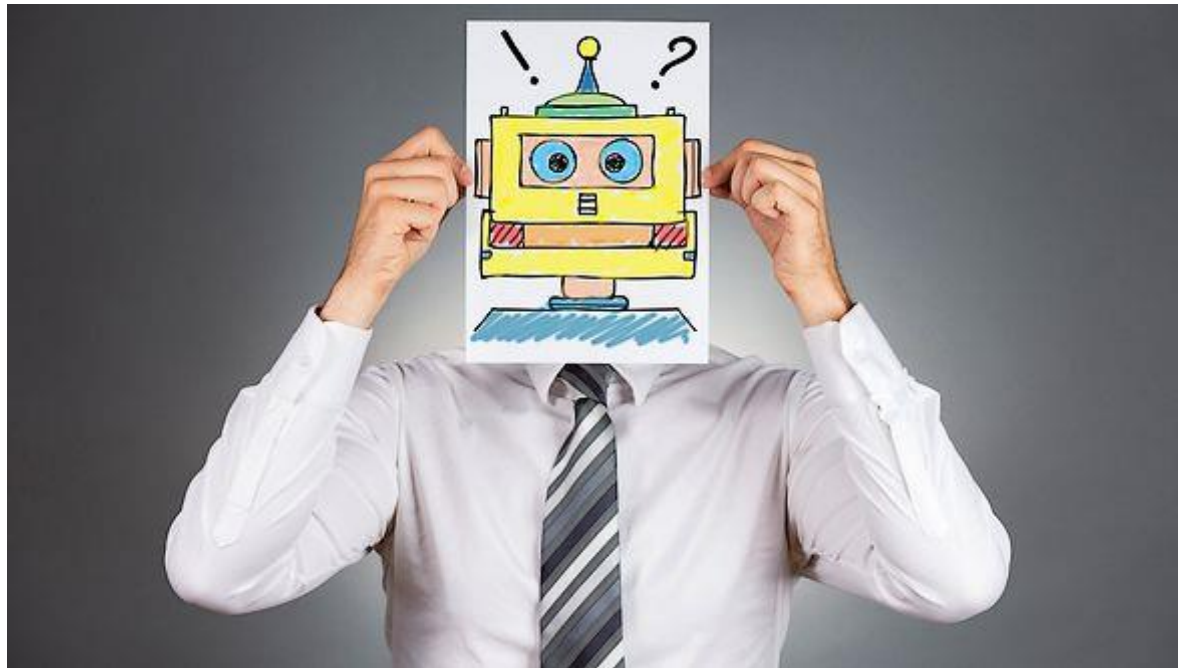
***Natuurcompensatie: discussie ecooloog gemeente
versus ecooloog waterschap***

Hoe worden boeren benaderd?

- *Onpersoonlijke benadering (telefoon, mail)*
- *Onbegrip en gebrek aan kennis
boerenbedrijf*
- *Slecht luisteren*
- *Gebrek aan samenwerking*
- *Negatieve beeldvorming*

Ter illustratie

- *Online invullen: ‘specialist nodig’*
- *Bij vragen: doolhof en lange wachttijden*

Wat kan beter?

- Eén aanspreekpunt/loket
- Luister naar de boer bij ontwikkeling programma's
- Verbeter de afstemming tussen overheden
- Integrale gebiedsbenadering
- Een reëler beeld bij de overheid over hoe boer werkt en zijn bedrijfsvoering
- Samenwerken vanaf het begin *met* de boeren, om beleidsdoelen te halen
- Uitrui van natte en droge gebieden
- Inzetten op flexibel waterbeheer
- Bodemleven verbeteren door mest mengen met stro
- Vergroening middels een bonus-malus systeem
- Mogelijkheid bieden voor 'raamvergunning'
- Betere financieringsconstructies bij programma's
- Verbetering van wijze waarop subsidies moeten worden aangevraagd

Beknopte analyse: vertrouwen

Leggen vertrouwensbasis:

- Onvoldoende luisteren naar boer
- Te weinig van elkaar leren
- Ontbreken goed beeld wederzijdse afhankelijkheid
- Kennis en ervaring boer onbenut

Beknopte analyse: inhoud

Gebrek aan integraliteit:

- Onvoldoende inzicht bodemwatersysteem
- Sectorale benadering bodem, water etc

Integraliteit

**Echt integraal werken,
hoe organiseer je dat?**

Beknopte analyse: proces

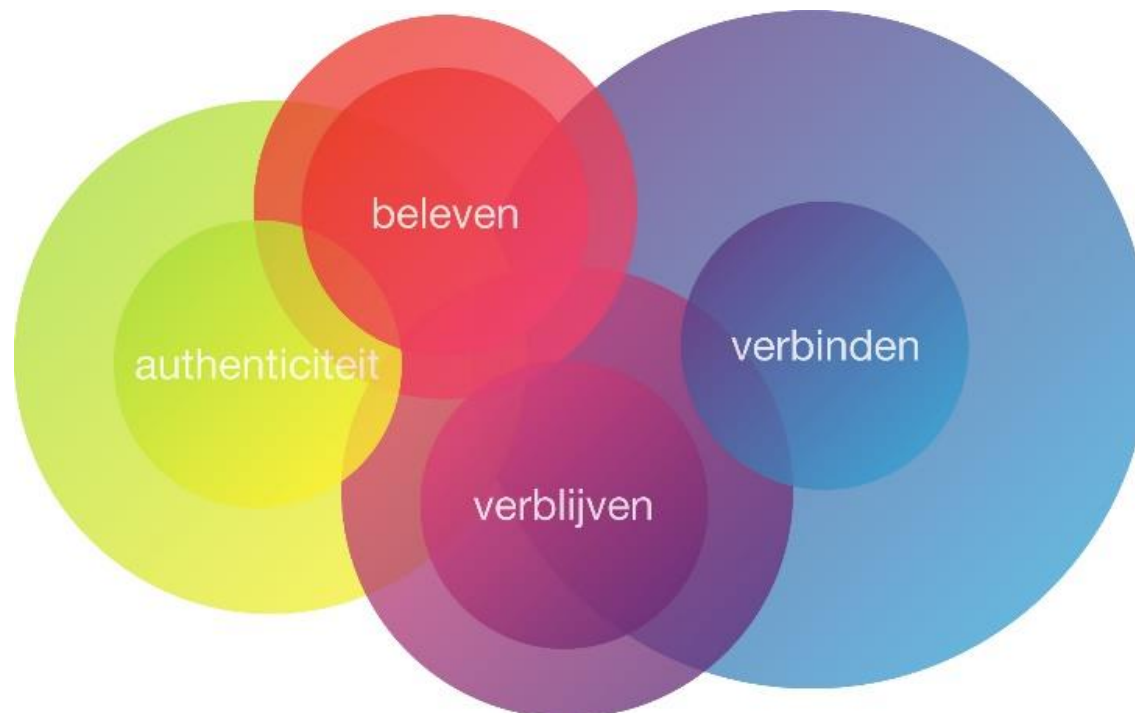

Gebrek aan samenhang:

- Benutten kennis en informatie onvoldoende georganiseerd
- Gebrek aan afstemming binnen overheid
- Disbalans tussen ruimte bieden en controle

Mogelijkheden verbetering: vertrouwen

- Persoonlijke communicatie en taal van de boer spreken
- Leer elkaar kennen in het gebied: samen leren en oplossingen zoeken en bespreek wederzijdse afhankelijkheid
- Diverse overheden bepalen hun rol: provincie verbindende rol?

Mogelijkheden verbetering: integrale benadering

- Doorbreek eerst sectorale benadering binnen overheid

Bodembeleid

+

Waterbeleid

=

3

Mogelijkheden verbetering: faciliteren

Opties/ideeën:

➤ Eénloket-gedachte

- Zorgsysteem (voor 'wat moet' en 'wat mag'):
 - ✓ Integratie op gebiedsniveau, prioriteiten stellen
 - ✓ Gebiedsregister: doelen voor individuele boer bepalen, onderhouden, aanbieden

Voor meer informatie:

Joost van Schijndel

- Joost.vanschijndel@tauw.com
- 06 11356234

symposium

bodem breed

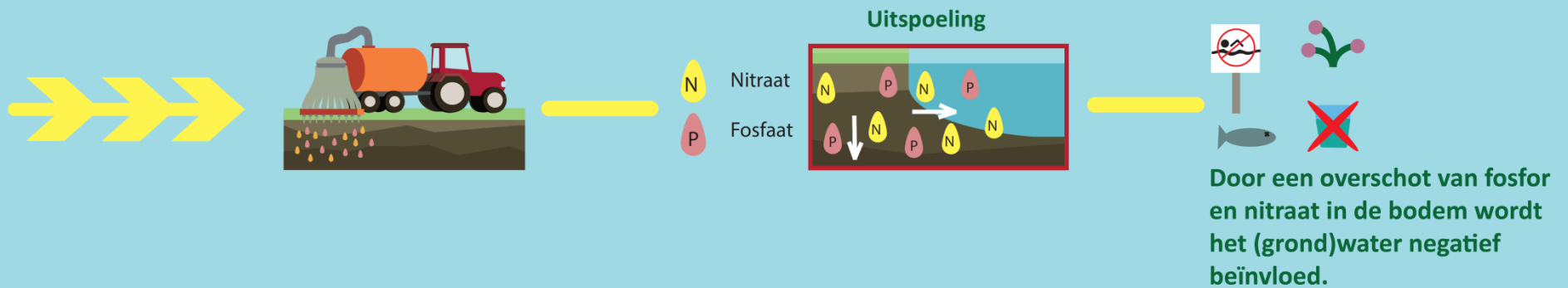
expertise
bodem en ondergrond

Lessen uit 25 jaar Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid

Eke Buis – RIVM

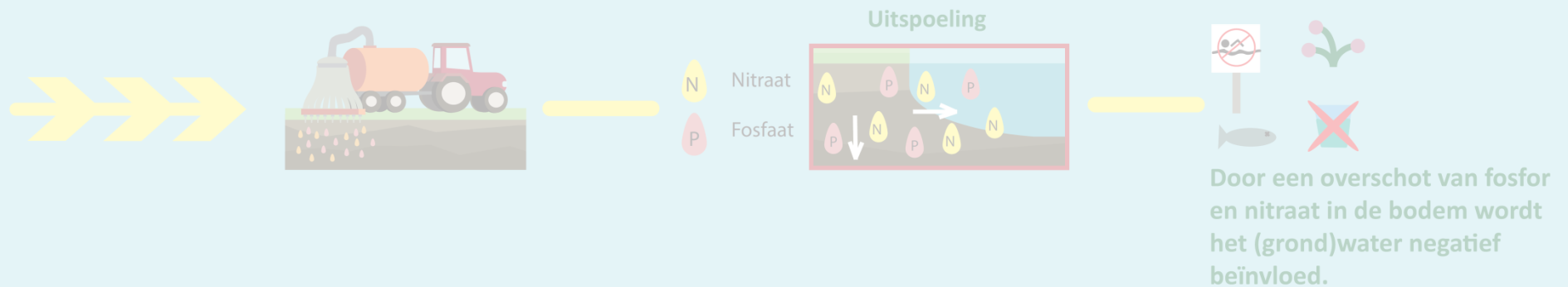
Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ontstaan van het LMM

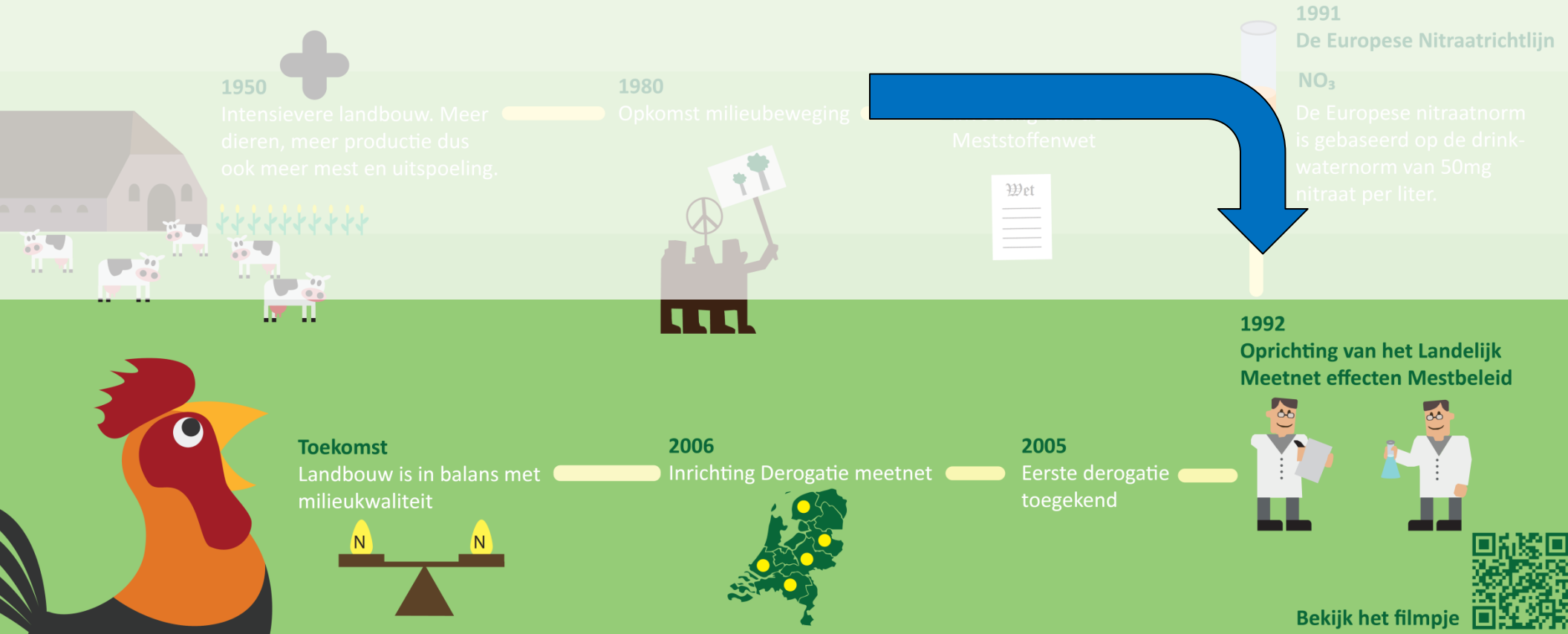
Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid

Ontstaan van het LMM

Ontstaan van het LMM

25
jaar

LMM-nieuws

25 jaar Landelijk Meetnet effecten Mestbeleid

Jubileumeditie

jaargang 10 | nr 1 | 2017

symposium bodem breed
expertise
bodem en ondergrond

Wageningen Economic Research

&

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Doel van het LMM:

Monitoren van de **effecten** van het **mestbeleid** op de **waterkwaliteit** en **landbouwpraktijk** op landbouwbedrijven in Nederland

Ten behoeve van:

- Evaluatie Meststoffen Wet
- Nitraatrichtlijn
- Derogatie rapportage

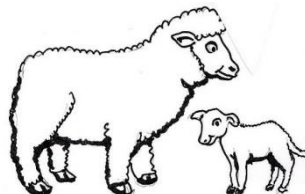
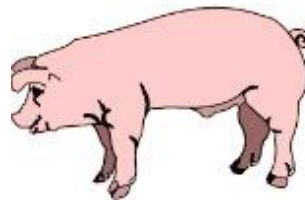

Opzet van het LMM:

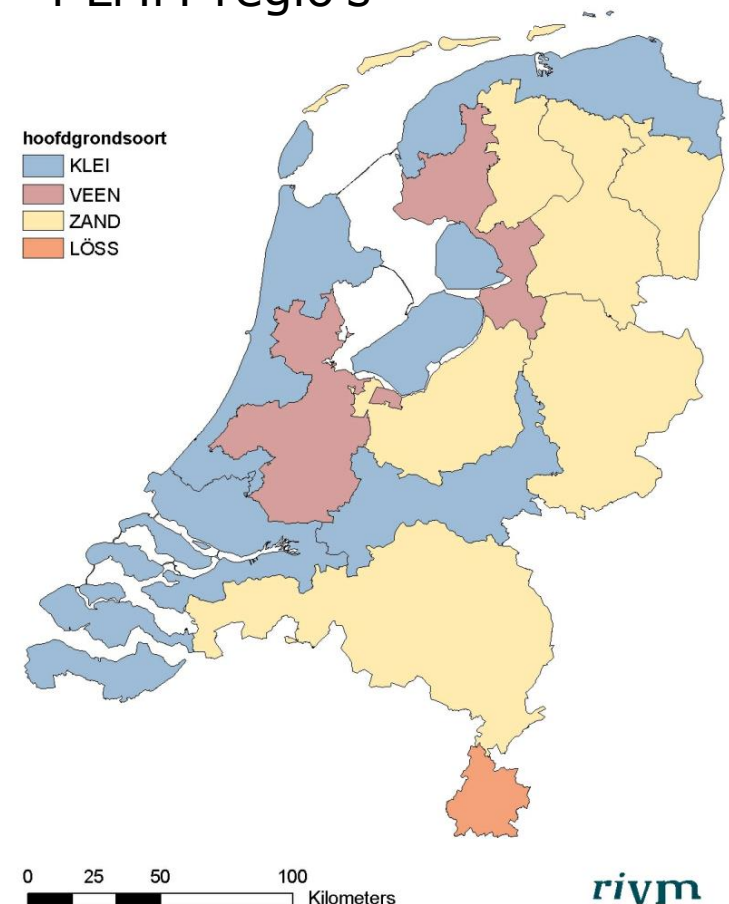

450 bedrijven

4 Bedrijfstypen

4 LMM-regio's

Meten van waterkwaliteit – uitspoeling uit de wortelzone

Bovenste meter van het
grondwater

Bodemvocht

Meten van waterkwaliteit – oppervlaktewater

Drainwater of greppelwater

Wat wordt er bepaald?

Nutriënten

- Stikstof (NO_3 , NH_4 , totaal-N)
- Fosfor (ortho-P, totaal-P)
- Kalium

Macro- en micro-elementen

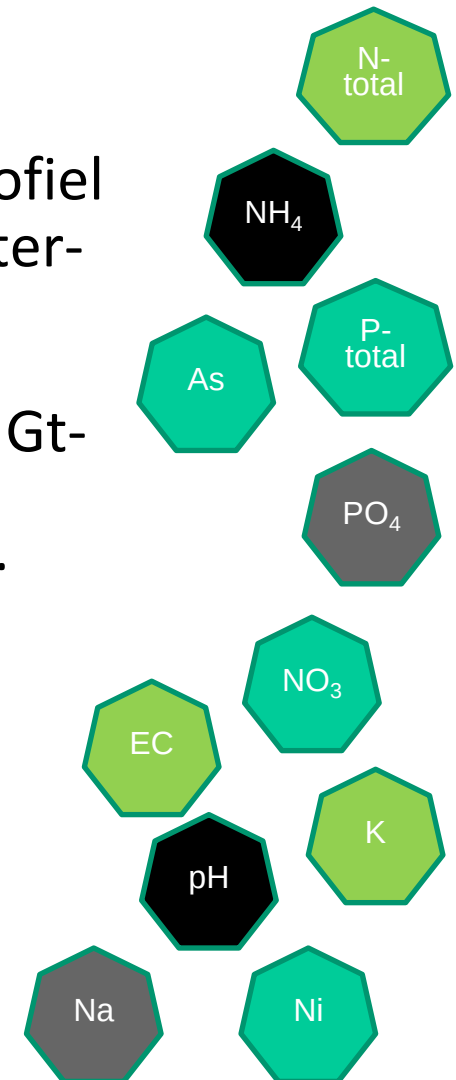
- Cl, Fe, Na, Mg, SO_4 ,
- Al, As, Ba, Cd, Cr, Cu, Ni, Pb, Sr, Zn

Algemeen

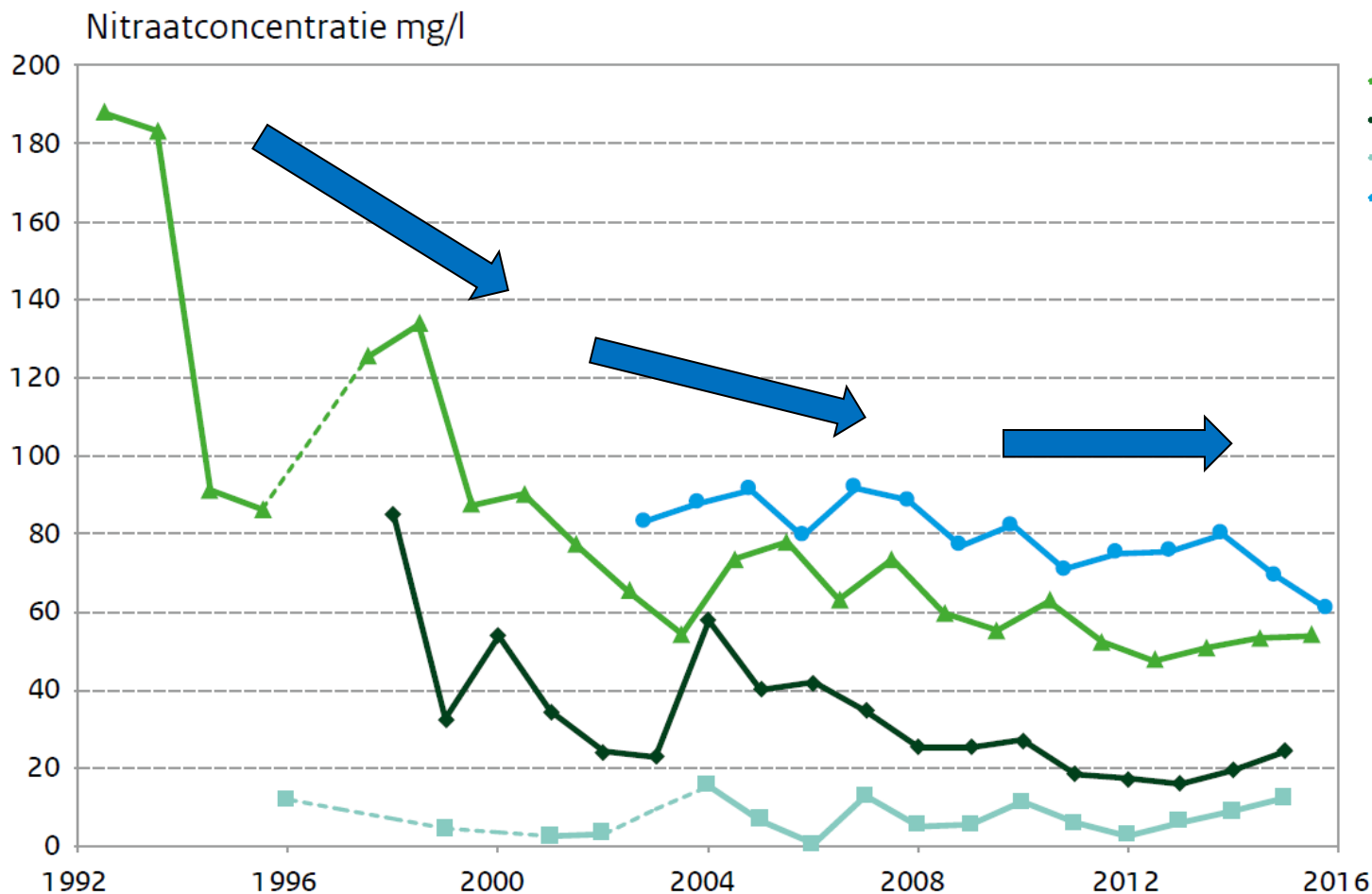
- pH, EC, (T, O_2)
- DOC
- kroos, doorzicht (sloten)

En verder:

- Bodemprofiel
- Grondwaterstand
- Debiet
- Bodem & Gt-kaart
- En meer...

Resultaten LMM: uitspoelingswater

De “makkelijke”
stappen zijn wel
gezet, andere
oplossingen nodig

Om de goede
oplossingen te
vinden, is kennis
nodig!

Factoren van belang voor uitspoeling:

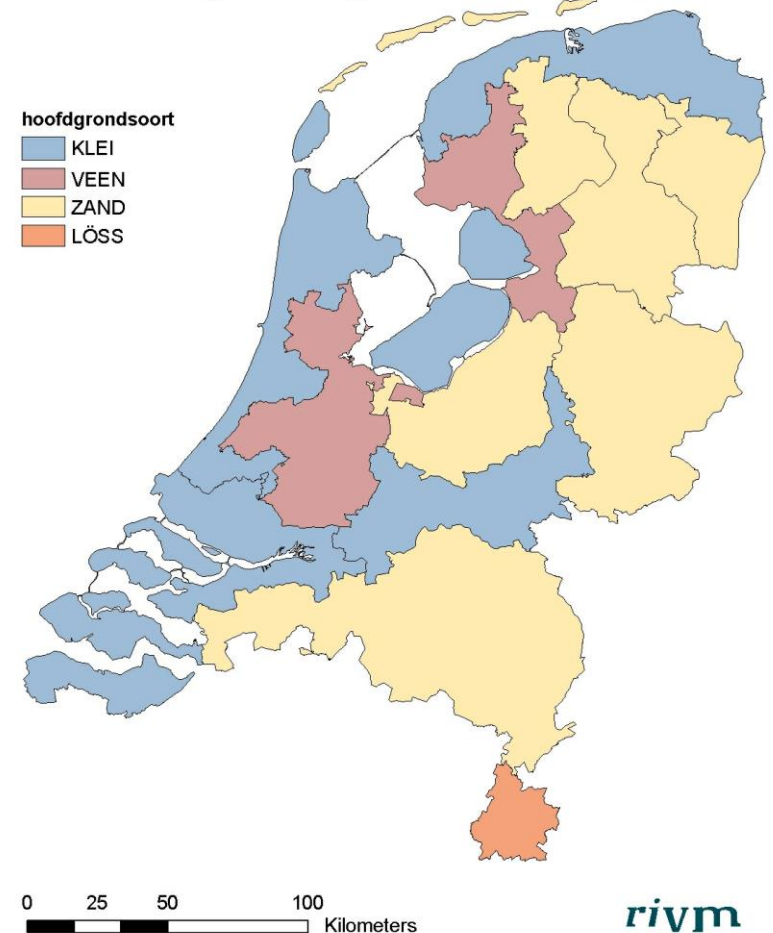

Bodem eigenschappen

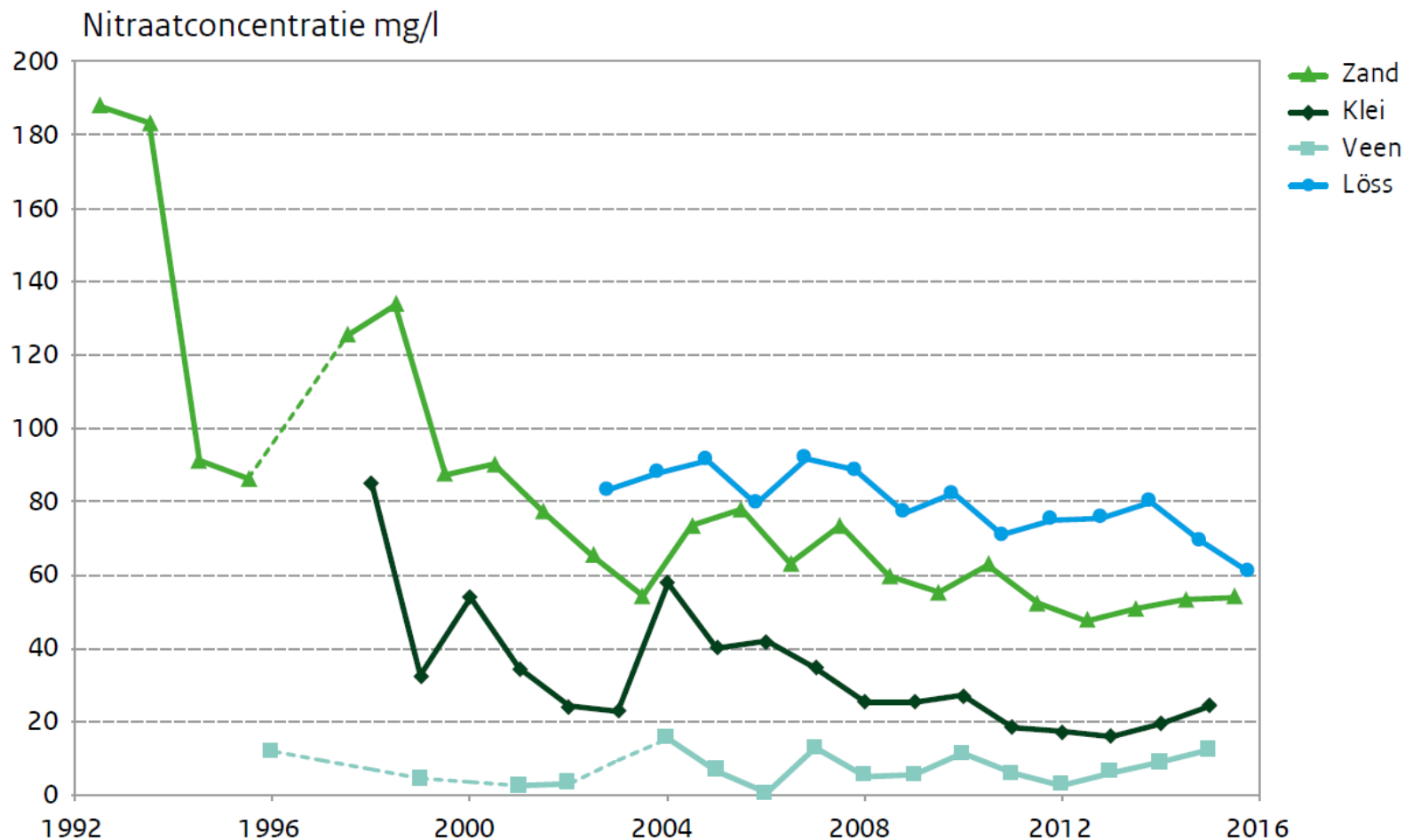
Grondwaterstand

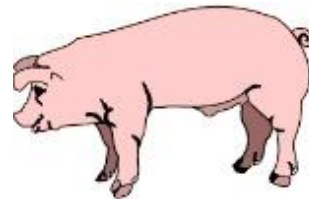
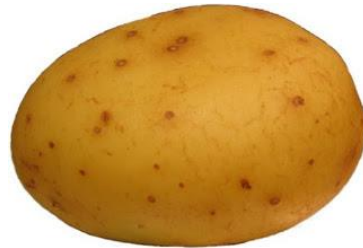
LEI-LMM indeling naar hoofdgrondsoorten

Factoren van belang voor uitspoeling

Factoren van belang voor uitspoeling:

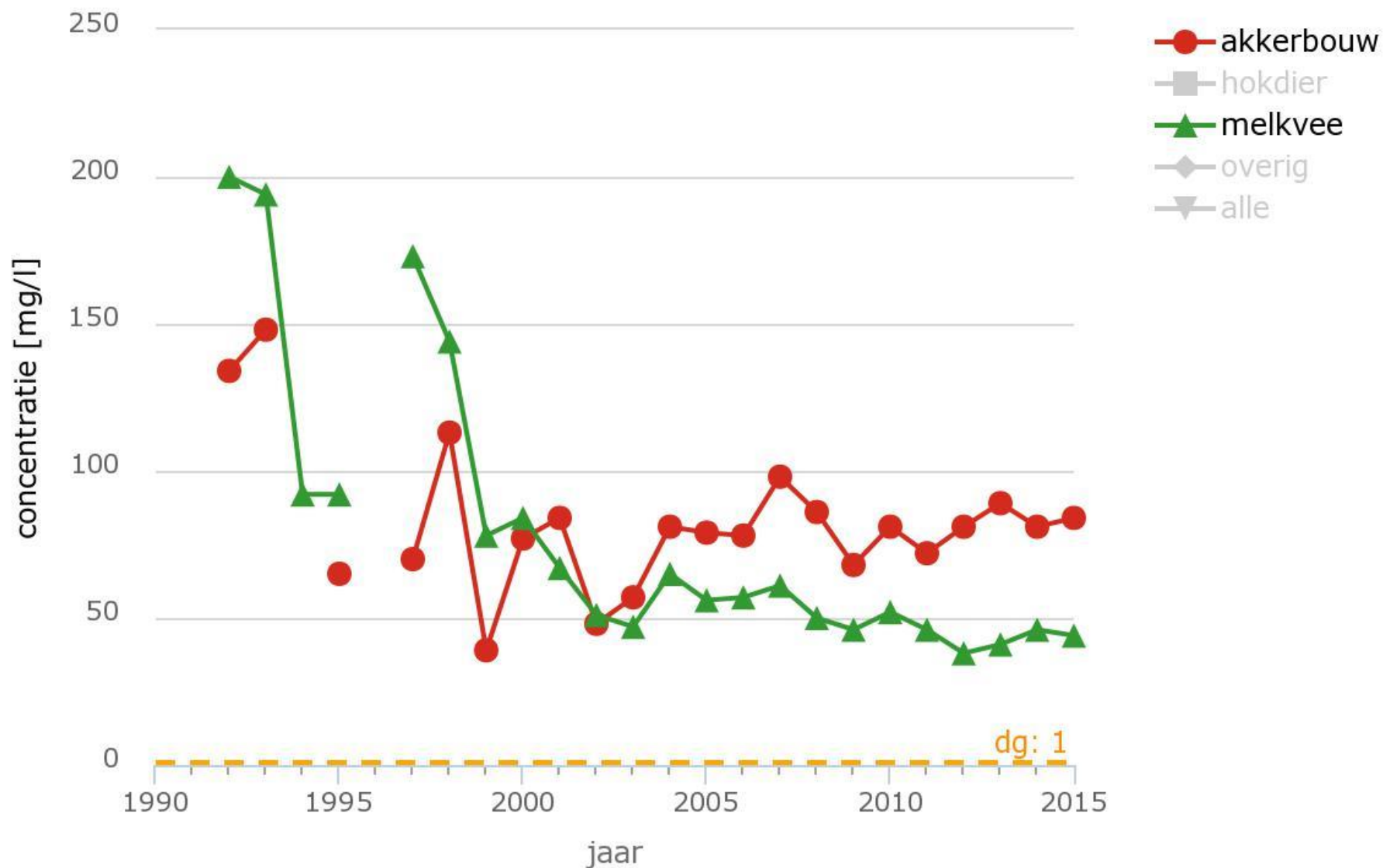
Landgebruik

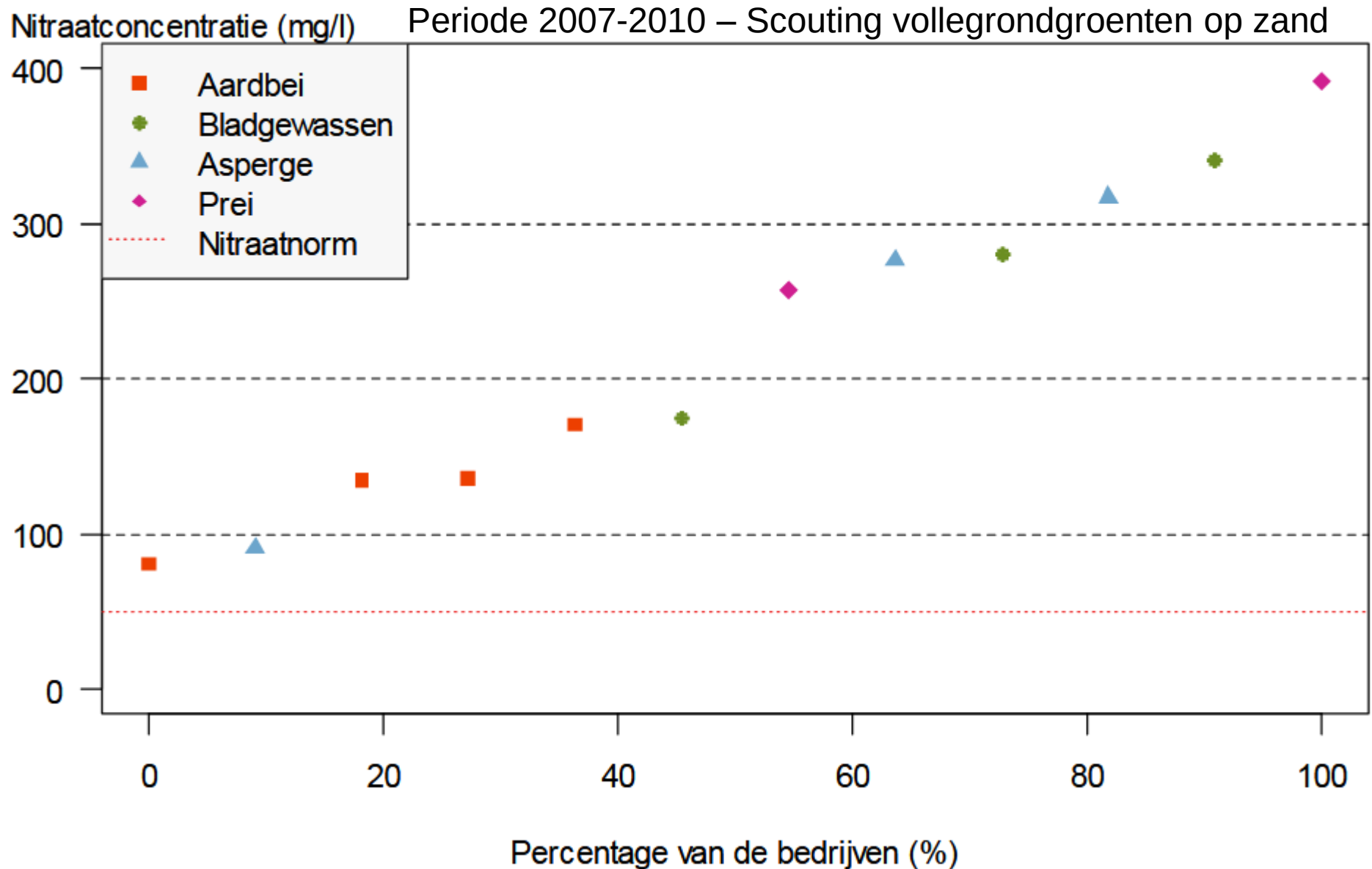
Landbouwpraktijk

Nitraat (NO₃) in uitspoelingswater | zand | zomer

Landgebruik

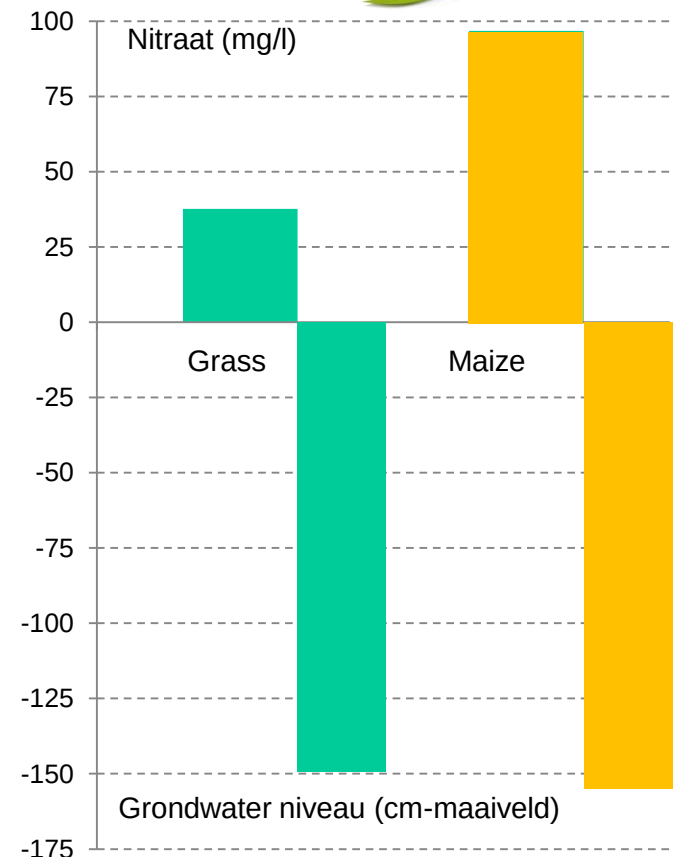
Landbouwpraktijk: voorbeeld melkvee

Onder mais hogere NO_3 dan onder gras
Scheuren grasland leidt tot hogere NO_3

Rotatie leidt tot hogere NO_3

Optimale landbouwpraktijk leidt tot
lagere nitraatconcentraties

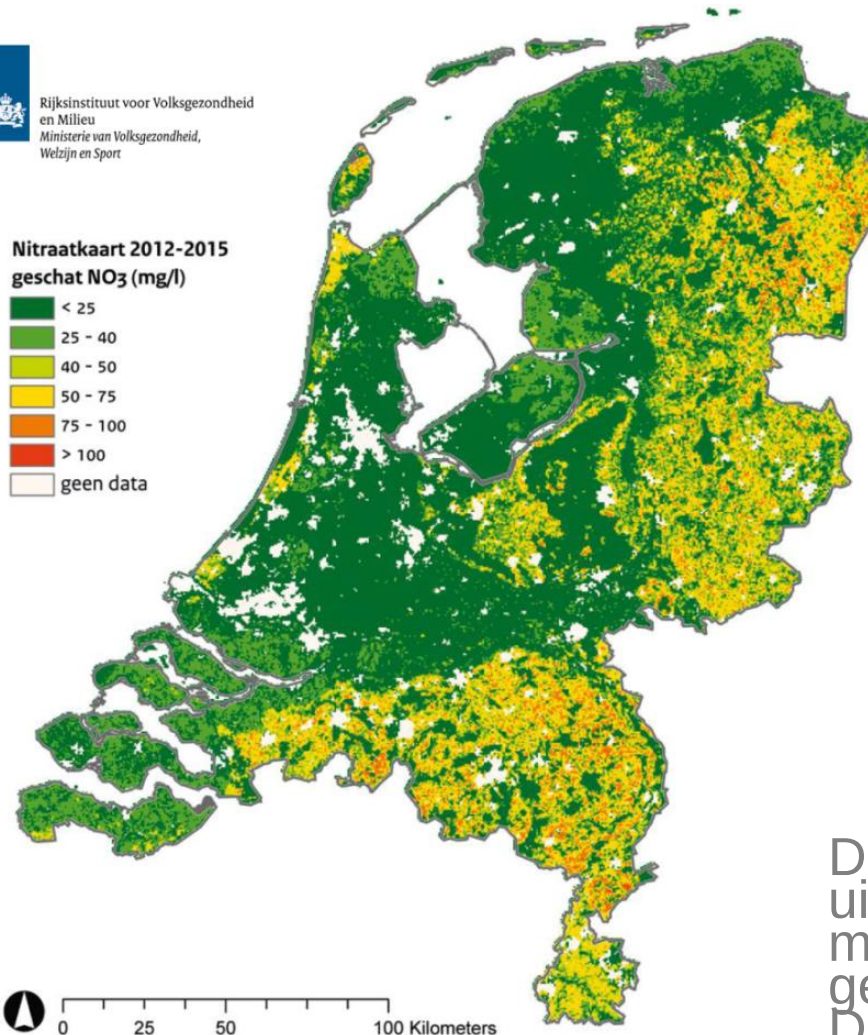
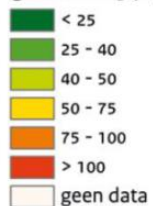
- > goed vanggewas helpt
- > niet bemesten na scheuren helpt

Regionale problemen

Nitraatkaart 2012-2015
geschat NO_3 (mg/l)

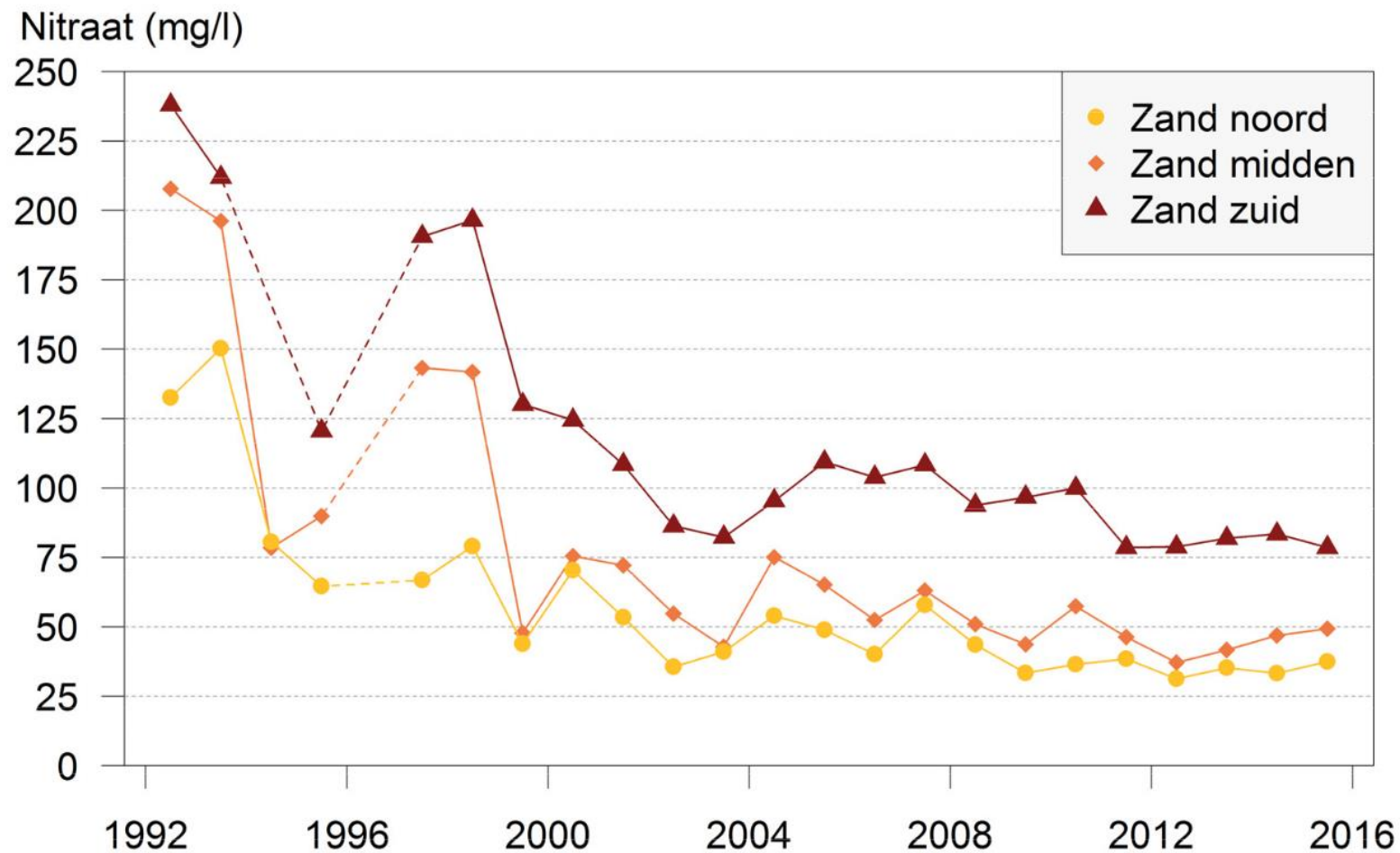
Vooral regionaal nog problemen

Generiek mestbeleid nog onvoldoende om regionaal problemen op te lossen

Maatwerk lijkt nodig om het milieudoel te bereiken met behoud vitale landbouwsector

De nitraatkaart voor het uitspoelingswater is een statistisch model met veel **onzekerheid**. De gegeven concentraties zijn schattingen. Deze kaart geeft dan ook een **indicatie**.

Regionale problemen: voorbeeld Zand Zuid

Lessen uit 25 jaar LMM:

Grote stappen gezet, maar we zijn er nog niet

Generiek landelijk beleid nog onvoldoende om regionale problemen op te lossen

Andere aanpak lijkt nodig

Meer maatwerk -> qua locatie en qua gewas